

Qatar, un emirat amb dues cares

VISTA PRÈVIA

Als nostres ulls, Qatar és vist com un país ric i pròsper. Un dels estats més avançats —llegeixi's occidentalitzats— del Pròxim Orient. Un soci perfecte per acostar-se al món arabomusulmà. Però rere aquesta imatge idíl·lica hi ha un altre país. El de les persones que viuen explotades i privades d'uns drets i unes llibertats que l'allunyen dels estàndards de qualsevol país occidental.

Qatar és un país petit, poderós i àmpliament desconegut. Governos i actors diversos de tot el món intenten entendre la seva particular política exterior que tant utilitza instruments de *soft power*, com Al-Jazeera o el Mundial de futbol de 2022, com finança grups rebels a Palestina, Síria o, suposadament, Iraq. Els contrastos formen part de l'ADN d'aquest conservador emirat que portes enfora es mostra modern i occidentalitzat, però portes endins la realitat és diferent. El 2012, segons el Banc Mundial, Qatar desbancava Luxemburg com el país amb el PIB per capita més elevat del món. L'economia del petit emirat del golf Pèrsic, antiga colònia britànica, va canviar dràsticament a partir dels anys 1970, quan es va impulsar la producció de petroli i, sobretot, es va descobrir l'existència del Camp Nord, un gran jaciment de gas sota les aigües del seu territori i que comparteix amb l'Iran. Fins aleshores els qatarians subsistien amb la pesca i la indústria de la perla, però la seva economia va passar a dependre fortament de l'extracció i exportació d'hidrocarburs a gran escala. Concretament, el 2013, el 62% del seu PIB provenia d'aquesta indústria.

El gas natural líquid (LNG, per les seves sigles en anglès) ha permès a l'emirat crear un imperi comercial que arriba a tots els racons del món. Qatar envia vaixells de LNG a, entre altres països, Japó, Corea del Sud, Singapur, Índia, Tailàndia, Xina, Taiwan, Estat espanyol, Bèlgica, Turquia, Itàlia, Regne Unit i EUA. Alguns països han arribat a crear una relació de quasi dependència amb els hidrocarburs qatarians; per exemple, es calcula que la meitat del gas que es consumeix al Regne Unit prové

Mòn Sanromà
Periodista, màster en Relacions Internacionals
i autor de *Qatar, el país més ric del món*
monsanroma@hotmail.com

»» Alguns països han arribat a crear una relació de quasi dependència amb els hidrocarburs qatarians; es calcula que la meitat del gas que es consumeix al Regne Unit prové del petit emirat

del petit emirat. Les seves reserves de gas només estan per darrere de les de Rússia i les d'Iran i s'estima que, seguint el nivell d'extracció actual, durin més de 200 anys. Tot i que cal tenir en compte l'emergència d'altres productors de LNG, com Austràlia o Indonèsia, així com l'evolució de la fracturació hidràulica (*fracking*), sembla que Qatar podrà mantenir el seu imperi comercial durant dècades.

Tot i això l'emirat ha optat decididament per una diversificació econòmica que ha estat —com tot en aquest país— dirigida des de dalt. Qatar s'ha obert a la inversió estrangera, però de manera controlada, i ha construït un centre financer de primera categoria en forma de luxosos gratacels a primera línia de mar. A més, ha adoptat una política financera atractiva: les taxes i els impostos són baixos i les empreses no han de pagar pels costos personals, com els salaris o les dietes dels empleats, ni per les exportacions. I si el que poden fer a Qatar interessa al Govern, aquest pot fer que alguns negocis no paguin cap tipus d'impost.

L'emirat també ha volgut i ha necessitat construir un sistema bancari potent, que no aplica restriccions a les transferències de capital a l'estranger i que ha convertit el país en una àrea de lliure comerç on s'hi poden aconseguir beneficis importants. També ha invertit

en turisme construint hotels, centres d'exposicions i altres infraestructures entre les quals destaca el gran aeroport Hamad, recentment inaugurat, que ha convertit Doha —la capital del país— en un centre de connexions regional i internacional. La línia aèria Qatar Airways, que patrocina el Futbol Club Barcelona, també ha estat utilitzada en certa manera com una inversió. Àmpliament finançada pel Govern i sense límit pressupostari, la línia aèria ha estat una aposta a llarg termini: al principi perdia diners però s'ha anat expandint ràpidament per tots els continents, ha creat mercat i ara ja genera beneficis. L'emirat ha atret també les principals empreses hoteleres mundials i disposa de 500 quilòmetres de platja al voltant de la península que ocupa el país que, entre els mesos de novembre i abril, quan el clima desèrtic és més suau, poden atraure turistes occidentals. Qatar també s'ha consolidat com un referent en comerç, especialment en la compra-venda de béns de luxe. Les marques de roba, d'automòbils o de cosmètics més prestigioses s'han establert al país ràpidament. Construir grans i luxosos centres comercials per atraure aquestes empreses no s'ha vist com una amenaça al petit comerç sinó com una necessitat de la recent enriquida població local i, fins i tot, com una qüestió de prestigi de país.

La marca Qatar

Directament relacionat amb el turisme, la diversificació econòmica i el desenvolupament del país, Qatar ha creat una marca amb uns elements molt clars de *soft power* [poder suau], un terme utilitzat pel polític nord-americà Joseph J. Nye que consisteix en atraure i cooptar altres actors per fer que vulguin el que un vol.¹ Es tracta d'un poder que els governs difícilment poden tenir totalment controlat perquè, en l'edat de la informació, les fonts privades de *soft power* —com Hollywood o Bollywood— són molt importants. Tot i això, el *soft power* és útil per crear la imatge d'una nació que es reflexa en el procés d'activitats nacionals i internacionals i, d'alguna manera, representa l'estatus del país al món. Si el nivell de *soft power* és alt, l'atracció del país pot augmentar i realitzar les polítiques nacionals serà més fàcil, cosa que és bona per mantenir els interessos del país.²

Qatar ha utilitzat diferents elements de *soft power* i la seva anàlisi pot variar segons el punt de vista des del qual es realitzi —organitzar un Mundial de futbol pot millorar la imatge del país a ulls

1 NYE, *Soft Power: The Means to Success in World Politics*.

2 LIN i HONG, «The Application and Revelation of Joseph Nye's Soft Power Theory».

d'un ciutadà occidental però probablement l'empitjoraria a ulls d'un militant d'Al-Qaeda. Els resultats en termes de marca i d'imatge que aquests elements han obtingut requeririen un estudi més ampli, però a primera vista sembla que no sempre hagin estat els que els governants del país hagueren desitjat.

En primer lloc, Qatar ha utilitzat les grans celebracions esportives per crear la seva imatge i aconseguir notorietat. Doha es va presentar com a ciutat candidata per organitzar els Jocs Olímpics de 2016 i de 2020, però va ser descartada. El que sí que va aconseguir Qatar va ser la polèmica adjudicació de l'organització de la Copa del Món de Futbol de 2022, un esdeveniment que seguiran milions de curiosos i aficionats a tot el món i que se celebrarà en un país àrab per primera vegada. El principal responsable de l'èxit de la candidatura va ser el delegat qatarià a la Federació Internacional de Futbol (FIFA) Mohammed Bin Hammam (1949), que després va presentar una candidatura per presidir la FIFA però, acusat de corrupció, el comitè ètic de la Federació el va expulsar de totes les activitats relacionades amb futbol per la resta de la seva vida. Des que va aconseguir l'organització del Mundial, la premsa internacional ha fet públiques investigacions que rebel·len suborns i compra-venda de vots per part de Qatar, i s'ha obert un

debat sobre la idoneïtat de celebrar el Mundial a l'estiu, quan la temperatura del desèrtic país arriba fàcilment als 45 graus centígrads, o moure'l a l'hivern, causant així canvis destacats als calendaris de les lligues estatals.

D'altra banda, l'emirat també és la seu del Campionat Mundial d'Handbol Masculí de 2015, ha acollit la final de la Copa Asiàtica de 2011 i els Jocs Asiàtics de 2006, i organitza regularment tornejos de tennis, de vela o de motociclisme, entre altres.

En segon lloc, el país ha creat i finançat la televisió panarabista Al-Jazeera, una cadena fundada el 1996 que ha destacat entre el públic àrab des del principi per emetre programes de debat (*talk shows*) sobre temes tabús al golf Pèrsic. Tot i tenir la seu a Doha, Al-Jazeera ha estat pensada per influenciar les opinions públiques de tots els països àrabs i, segons el seu lloc web, arriba a més de 220 milions d'habitatsges a més de 100 països. El canal en anglès d'Al-Jazeera ja fa la competència a la BBC World News i a la CNN Internacional i la seva influència no ha passat desapercibuda ni per l'exsecretària d'estat estatunidenca Hillary Clinton (1947) qui, en unes declaracions públiques el 2011, va dir: «Al-Jazeera ha estat la líder canviant les idees i les actituds de la gent. I, ens agradi més o menys, està sent molt efectiva [...] L'audiència d'Al-Jaze-

era als Estats Units augmenta perquè ofereix notícies de debò».³ La televisió qatariana s'ha erigit com la garant de la llibertat d'expressió al món àrab, les seves informacions han incomodat una gran quantitat de dictadors de la regió i, segons el professor d'estudis de l'Orient Mitjà Mark Lynch, va tenir un paper predominant en fer que les revoltes àrabs de 2011 s'estenguessin de país en país.⁴ D'altra banda, però, molts veuen la televisió com la mà fina de la política exterior de Qatar i, a través d'alguns programes com *Ash Shariah Wal Hayat* [Xaria i vida], de l'escolar islamista Yusuf al-Qaradawi (1926), se l'ha acusada de transmetre una visió molt conservadora de l'islam.

En tercer lloc, de la mà de Qatar Foundation, el país ha invertit sumes altíssimes de diners en educació, recerca i cultura, cosa que l'ha diferenciat de la majoria d'estats de la regió. Qatar ha construït la Ciutat de l'Educació: un complex de catorze quilòmetres quadrats situat als afores de Doha que, entre altres equipaments, allotja facultats de prestigioses universitats americanes i europees com Texas

3 RADIA, «Sec. of State Hillary Clinton: Al-Jazeera Is 'Real News', U.S. Losing 'Information War».

4 WORTH I KIRKPATRICK, «Seizing a Moment, Al-Jazeera Galvanizes Arab Frustration».

» Al-Jazeera s'ha erigit com la garant de la llibertat d'expressió al món àrab i va tenir un paper clau en l'extensió de les revoltes àrabs de 2011

A&M, Weill Cornell, Georgetown, Virginia Commonwealth, Carnegie Mellon, Northwestern, IEC Paris i College London. El país, a més, ha impulsat els intercanvis estudiantils de manera que molts ciutadans de la regió volen anar a estudiar a l'emirat. En l'àmbit de la recerca, Qatar ha construït un gran parc científic i tecnològic que engloba diverses especialitats i que ha atret empreses com Total, Rolls-Royce o Microsoft i *think tanks* com RUSI, Brookings o RAND Corporation. I en l'àmbit cultural, el país ha construït la ciutat cultural Katara, un complex d'oci de grans dimensions preparat per acollir des d'un festival de cinema a exposicions o concerts; ha creat museus importants, entre els quals destaquen el Museu d'Art Islàmic i el Museu d'Art Modern Mathaf; i ha realitzat una campanya internacional de compra d'obres d'art amb un presupost que es calcula d'un bilió de dòlars i que inclou *Els jugadors de cartes* de Paul Cézanne (1839-1906) i altres obres de Francis Bacon (1909-1992), Mark Rothko (1903-1970), Andy Warhol (1928-1987) i Damien Hirst (1965).⁵

En quart lloc, el país ha realitzat importants inversions internacionals. El fons sobirà de l'emirat, Qatar Investment Authority —s'estima que disposa de 170 bilions de dòlars— ha realitzat

inversions milionàries a diferents països i en diferents sectors: finances, hidrocarburs, sector immobiliari, turisme, esports, alimentació, entreteniment, logística, i d'altres. Qatar ha invertit, entre altres llocs, a Alemanya (Volkswagen Group...), a l'Estat espanyol (Futbol Club Barcelona, Iberdrola...), als EUA (Fisker Automotive, Miramax...), a França (Paris Saint-Germain, Groupe Lagardère...) o al Regne Unit (Barclays, Harrods, Sainsbury, Canary Wharf Group, edifici Shard...). Aquestes inversions econòmiques, a part de diversificar els seus beneficis, també poden tenir efectes polítics.

En cinquè lloc, el país s'ha erigit com un mediador internacional destacat. Qatar ha mantingut una política exterior molt activa: és un estret aliat dels EUA —allotja dues grans bases militars en el seu territori— però manté relacions amb països com l'Iran o amb l'organització palestina Hamàs, qualificada pels EUA com a grup terrorista. Fins i tot els talibans afganesos tenen una oficina a Doha. Aquest paper transversal, ajudat per la influència d'Al-Jazeera i l'anomenada diplomàcia de talonari que consisteix en oferir incentius econòmics a les parts, li ha permès postular-se com a mediador o «pacificador» en diferents escenaris, com en el conflicte àrab-israelià, Darfur, el Iemen, el Líban o durant segrestos de

5 «Qatar's Culture Queen.».

Qatar ha mantingut una política exterior molt activa: és un estret aliat dels EUA però manté relacions amb països com l'Iran o amb l'organització palestina Hamàs

ciutadans occidentals a diferents llocs del món. D'altra banda, Qatar ha estat acusat pel ministre d'Ajuda al Desenvolupament alemany, Gerd Mueller (1955), de finançar l'Estat Islàmic de l'Iraq i el Llevant, i ha donat suport militar a faccions armades a diferents països. La seva postura com a defensor —i financer— dels Germans Musulmans al nord d'Àfrica durant les revoltes àrabs va fer-li guanyar molta influència entre el 2011 i el 2013, però el canvi de tendència i la contra-revolució —o la revolució dels generals, com deia l'article de *Le Monde*—⁶ se li ha girat en contra fins al punt que tres dels veïns amb qui comparteix el Consell de Cooperació del Golf i que s'oposen fermament als Germans Musulmans —l'Àrabia Saudita, els Emirats Àrabs Units i Bahrain— han arribat a fer el gest de retirar el seu ambaixador de Qatar, cosa que ha creat una crisi diplomàtica sense precedents a la regió.

Un règim autoritari

El juny de 2013, l'emir Hamad Al Thani (1950) va abdicar a favor del seu fill, Tamim Al Thani (1980), un fet sorprenent entre les monarquies del golf Pèrsic, on

les transicions s'acostumen a fer quan el governant mor o li prenen el poder a través d'un cop d'estat. El gest es va produir després d'unes revoltes àrabs que s'havien percebut com una victòria del poble sobre diversos dictadors del nord d'Àfrica i en les quals Qatar havia donat suport, en la majoria dels casos, al canvi i a la democràcia.

La Constitució del país —aprovala pel 96% dels qatarians el 2003— assegura en el seu primer article que «el sistema polític de Qatar és democràtic». Però la realitat del país queda molt lluny de la democràcia. La Constitució explica que el cap d'estat de Qatar és un càrrec hereditari entre els descendents masculins de Hamad Al Thani. L'emir, el cap d'estat, també ostenta el poder executiu juntament amb un consell de ministres que ell escull i que, sovint, són familiars seus. El poder legislatiu el té, teòricament, *Al Shoura* [Consell Consultiu]. Aquest consell està format per 45 membres, 30 dels quals són escollits per sufragi secret i 15, designats per l'emir, però té molt poc poder perquè la mateixa Constitució deixa clar que, en «circumstàncies determinades», l'emir pot rebutjar les lleis que vinguin del Consell Consultiu. De totes maneres, avui en dia tots els membres d'aquest consell han estat designats per l'emir. Qatar s'havia compromès públicament i mediàtica-

ment a realitzar eleccions per escollir els 30 membres que corresponien el 2013, però l'antic emir va posposar-les *sine die* abans d'abdicar, i el nou cap d'estat no ha mostrat cap interès en celebrar-les. Aquesta ambigüitat democràtica és habitual en els règims autoritaris àrabs, tal com explica l'escriptor marroquí Tahar Ben Jelloun (1944): «Per no fer enfadar massa els occidentals, instauren una espècie de 'democràcia formal', un simple maquillatge, una cortina de fum per als observadors. En realitat, tenen tot el poder a les seves mans i no toleren la més petita protesta, cap oposició».⁷ L'organització Freedom House ha catalogat Qatar com a país no lliure —el 2013—, donant-li un 5,5 en una escala de 1 a 7 on 1 és lliure i 7 és no lliure. Les llibertats civils han rebut una puntuació de 5 i els drets polítics una puntuació de 6, a només un punt del pitjor resultat, 7. L'Índex de democràcia de 2012, fet per The Economist Intelligence Unit, situa Qatar en el lloc 138 d'un total de 167, qualificant-lo, per tant, com a règim autoritari. Els partits polítics hi estan prohibits i, segons un informe de l'ONG Amnistia Internacional, l'arrest arbitrari i la detenció sense càrrecs ni judici són una «pràctica comuna» a Qatar,

6 BARTHE, «Au Proche-Orient, le printemps des généraux».

7 BEN JELLOUN, *La primavera àrabe. El despertar de la dignidad*.

» Els partits polítics hi estan prohibits i l'arrest arbitrari i la detenció sense càrrecs ni judici són una «pràctica comuna», en particular en relació amb oponents polítics

en particular en relació amb oponents polítics i a sospitosos d'estar involucrats en terrorisme. Segons l'ONG, en molts casos, els detinguts no tenen accés a un advocat i no se n'informa les famílies durant setmanes.⁸

La llibertat d'expressió de la qual presumeix Al-Jazeera tampoc s'aplica portes endins, on hi ha molta censura i autocensura: talls a les pel·lícules de cinema, prohibició de llibres, bloqueig d'algunes pàgines d'internet i limitació d'informació... Molt pocs s'atreveixen a criticar les decisions de l'emir, especialment després del cas de Mohammed Al-Ajami (1975), el poeta qatarià arrestat el 2011 per haver escrit el poema *El gessamí tunisià*, inspirat en les revoltes àrabs que, segons les acusacions, insultava a l'emir i incitava a la revolta. Al-Ajami va ser condemnat a cadena perpètua —pena que posteriorment es va reduir a quinze anys de presó— malgrat les peticions d'alliberament per part d'actors internacionals diversos.

Treballadors explotats

Qatar té un altíssim percentatge d'estrangers, es calcula que només un 15% dels habitants del país tenen un pas-

sort de Qatar. Aquesta minoria s'ha enriquit ràpidament perquè, a través d'ajudes i subvencions, l'emir ha repartit els diners del gas i del petroli. Però, deixant entre un 5 i un 10% de marge, almenys un 75% dels habitants de Qatar són treballadors estrangers molt pobres que, tot i que tenen drets, multitud de vegades s'incompleixen amb arbitrietat.

Aquests treballadors vénen sobretot del subcontinent indi —Índia, Pakistan, Bangla Desh, Nepal o Sri Lanka—, de Filipines i d'altres països àrabs. Després d'haver pagat el que per ells són fortunes a intermediaris o a màfies, arriben a Qatar endeutats —i sovint enganyats— per treballar a la construcció o al negoci dels hidrocarburs. Les condicions laborals que es troben són de deu o dotze hores de treball al dia, sis o set dies a la setmana, i sense vacances durant dos anys, a canvi d'entre 160 i 250 euros al mes.

A Qatar s'ha creat un sistema legal molt perjudicial pels treballadors estrangers i que permet que es donin casos d'explotació. La base d'aquest sistema és la Llei del Patrocinador, que fa que tothom qui vulgui anar a treballar a l'emirat necessiti un patrocinador, que és una empresa o un ciutadà qatarià. El treballador també necessita el permís del patrocinador per sortir del país, cosa que impossibilita

que aquest fugi quan se sent explotat. L'empleat tampoc no pot canviar de feina lliurement i, tot i que hi ha una esclatxa legal per fer-ho —si el Ministeri de Treball aprova el canvi—, a la pràctica cada cop que un treballador ho sol·licita és deportat del país amb celeritat. Un cop l'empleat ha marxat de Qatar, no pot tornar a treballar-hi durant dos, tres, quatre, o cinc anys, depenent de la política de l'empresa. La línia aèria Qatar Airways, per exemple, no permet que els seus treballadors tornin a l'emirat durant dos anys. Sintetitzant, es tracta d'una llei que permet que l'empresari tingui el control absolut de la vida del treballador mentre aquest està a Qatar.

Qatar té també la Llei del Treballador, que protegeix els seus drets, limita les hores de treball a vuit hores diàries i exigeix que tingui caps de setmana i vacances, però, tal com denunciï constantment multitud d'ONGs i sindicats internacionals, el Govern s'esforça en fer complir la Llei del Patrocinador i no dedica recursos per fer complir la Llei del Treballador. Els governants de Qatar porten anys fent declaracions, comunicats i presentant públicament documents en els quals mostren les seves bones intencions per millorar les condicions dels treballadors però, avui en dia, aquestes segueixen sent properes a l'explotació.

8 AMNESTY INTERNATIONAL, *Qatar submission to the UN Universal Periodic Review*.

Almenys un 75% dels habitants de Qatar són treballadors estrangers molt pobres que, tot i que tenen drets, multitud de vegades s'incompleixen amb arbitrarietat

Col·lectius discriminats

Hi ha altres col·lectius discriminats a Qatar, com les dones i els homosexuals. Qatar és un país que aplica una interpretació *wahhabita* —corrent fonamentalista— de l'islam i que considera la xaria, la llei islàmica, com a font de tota legislació. Això ha fet que el Codi Penal qatarià penalitzi l'homosexualitat —així com el sexe fora del matrimoni— amb fins a 15 anys de presó. En els últims vint anys, a Qatar hi ha hagut casos d'expulsió i de fuetejades per homosexualitat.

La xeica Mozah (1959), mare de l'emir i presidenta de Qatar Foundation, ha aconseguit molta notorietat i influència i ha treballat per millorar les condicions de vida i treball de la dona qatariana. No és estrany veure dones qatarianes treballant i ocupant llocs de poder però, el fet de tenir la llei islàmica com a font de legislació, les deixa, en molts casos, en una posició de desavantatge. Per exemple, el Codi Penal estipula que els divorcis o altres temes familiars entre àrabs siguin jutjats per tribunals religiosos —també hi ha tribunals civils, però s'ocupen d'altres temes— que donen el divorci fàcilment als homes però, quan el sol·licita una dona, acostumen a posar-hi traves de manera que la demandant no es pot tornar a casar o es queda sense diners.

La constitució de Qatar protegeix els drets civils i humans bàsics i estipula que tots els ciutadans són iguals en drets i deures i que no hi ha d'haver discriminació per sexe. Però la dona qatariana encara necessita tenir un tutor —generalment el pare o el marit— per aconseguir el passaport i el carnet de conduir.

Un informe d'Amnistia Internacional assegura que la violència contra les dones, incloent les violacions, altres formes d'abusos sexuals i les pallisses, està àmpliament estesa en la societat qatariana. Sovint, les autoritats es neguen a tractar les agressions contra les dones com un crim, cosa que fa que les dones no denunciïn la violència domèstica i les tanca en un cercle viciós de brutalitat i discriminació.⁹

Futur: continuïtat però moderació

Des de l'abdicació de l'emir de l'any passat, Qatar ha entrat en una nova fase que s'allargarà fins a la celebració del Mundial de Futbol de 2022. En un moment de transformacions regionals importants, els primers moviments del nou emir, Tamim Al Thani, ja han deixat entreveure una política continuïsta

però més moderada. A nivell internacional, diversos diplomàtics i analistes destaquen que l'emirat està adoptant un paper més discret i de menys protagonisme en els afers d'altres estats del món àrab.

En els seus discursos, Tamim Al Thani assegura que es vol centrar més en el que passa a dins de les fronteres del país i, en especial, en l'educació i la productivitat dels ciutadans qatarians. A mesura que s'apropa el Mundial de Futbol les crítiques a la situació dels drets humans a Qatar augmenten i les autoritats responen amb promeses de canvis legals —per exemple, la polèmica Llei del Patrocinador s'ha de reformar en els propers mesos— però, tenint en compte les actuacions anteriors, la credibilitat d'aquestes promeses s'ha de posar en dubte. També cal mencionar que les crítiques internacionals se centren en els drets humans i laborals dels treballadors estrangers, generalment no qüestionen el sistema polític autòcrata del país, cosa que indica que, si res canvia, Qatar seguirà essent lluny de la democràcia. ◀

⁹ AMNESTY INTERNATIONAL, *Qatar submission to the UN Universal Periodic Review*.

MÉS INFORMACIÓ

AMNESTY INTERNATIONAL. *Qatar submission to the UN Universal Periodic Review* [en línia]. Núm. MDE 22/001/2009. Disponible a: <www.amnesty.org>.

BARTHE, Benjamin. «Au Proche-Orient, le printemps des généraux» [en línia]. A *Le Monde*, de 23 de maig de 2014. Disponible a: <www.lemonde.fr>.

BEN JELLOUN, Tahar. *La primavera árabe. El despertar de la dignidad*. Madrid: Alianza Editorial, 2011.

LIN, Li i HONG, Xiaonan. «The Application and Revelation of Joseph Nye's Soft Power Theory.» A *Studies in Sociology of Science* vol. 3, núm. 2, 2012.

NYE, Joseph S. *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. Nova York: Public Affairs, 2004.

«Qatar's Culture Queen» [en línia]. A *The Economist*, de 31 de gener de 2012. Disponible a: <www.economist.com>.

RADIA, Kirit. «Sec. of State Hillary Clinton: Al-Jazeera Is 'Real News,' U.S. Losing 'Information War» [en línia]. A *ABC News*, de 2 de març de 2011. Disponible a: <www.abcnews.go.com>.

WORTH, Robert F. i KIRKPATRICK, David D. «Seizing a Moment, Al-Jazeera Galvanizes Arab Frustration» [en línia]. A *International New York Times* de 27 de gener de 2011. Disponible a: <www.nytimes.com>.

Exposició itinerant

1837 • 1977

EL VALENCIANISME REPUBLICÀ

Més informació
www.irla.cat/expovalencianisme

FUNDACIÓ

JOSEP IRLA